

УДК 343.13

DOI 10.32782/2709-9261-2022-2-4-11

Дроздов Олександр Михайлович,доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*(Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1364-1272>**Гловюк Ірина Василівна,**доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*(Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5685-3702>

ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТ. 49 КК УКРАЇНИ: ПИТАННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ

Статтю присвячено дослідженню проблеми стягнення з обвинуваченого процесуальних витрат у разі закриття кримінального провадження внаслідок звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Зроблено висновок, що за чинним нормативним кримінально-процесуальним регулюванням не підлягають стягненню у кримінальному провадженні з особи процесуальні витрати у разі закриття щодо неї кримінального провадження, незалежно від того, про які судові витрати йдеться (на користь держави, потерпілого чи інших учасників кримінального провадження, пов'язані із залученням експерта тощо), у разі закриття кримінального провадження внаслідок звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Наголошено, що це питання може бути вирішене шляхом внесення змін та доповнень до ст. 124 КПК України, і у такому разі таке стягнення матиме характер кримінально-процесуальної відповідальності.

Ключові слова: звільнення від кримінальної відповідальності, строки давності, підозрюваний, обвинувачений, ухвала, судові витрати, залучення експерта.

Постановка проблеми. Питання процесуальних витрат є важливими для кримінального провадження, зважаючи на їх компенсаційну природу та спрямування на відшкодування (у широкому розумінні) витрат платників податків на конкретне кримінальне провадження. Разом із тим положення ст. 124 КПК України не регламентують усі питання, які виникають у практичній діяльності, зокрема щодо судових витрат у разі звільнення особи від кримінальної відповідальності. Через протилежні позиції у судовій практиці це питання вирішувалося Об'єднаною палатою ККС ВС. У постанові від 12 вересня 2022 року сформульовано такий висновок: «Якщо особа звільняється від кримінальної відповідальності на підставі ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності, процесуальні витрати, понесені органом досудового розслідування та пов'язані зі здійсненням кримінального провадження, в тому числі й витрати на проведення експертизи, не стягуються з особи, кримінальне провадження щодо якої закрито на цій

підставі, а відносяться на рахунок держави, окрім витрат, пов'язаних, зокрема, із залученням експерта стороною захисту» [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання процесуальних витрат за КПК України 2012 року розглядалися у працях таких правників, як: Н. Антонюк, Р. Білокінь, К. Дрішлюк, В. Дрозд, Ю. Дьомін, О. Капліна, Є. Компанець, А. Павлишин, Н. Поліщак, С. Шаренко та ін. Проте питанням стягнення з обвинуваченого процесуальних витрат у разі закриття кримінального провадження внаслідок звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності присвячена лише стаття О. Капліної та С. Шаренко.

Отже, **метою цієї статті** є теоретико-праксеологічне осмислення питання, чи підлягають стягненню з обвинуваченого процесуальні витрати у разі закриття кримінального провадження внаслідок звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності та формулювання пропозицій щодо

правильного доктринального тлумачення ст. 124 КПК України.

Виклад основного матеріалу. Компенсація процесуальних витрат особам, які залучаються у кримінальне провадження, захищає права осіб, що здійснюють у кримінальному судочинстві покладені на них процесуальні обов'язки. В основі механізму відшкодування процесуальних витрат лежать правовідносини між суб'єктами, що в різних процесуальних статусах залучаються у провадження у справі та несуть у зв'язку з цим витрати, і посадовими особами та органами, які зобов'язані компенсувати зазначені витрати за рахунок публічних або приватних коштів.

Відомо, що ст. 118 КПК України передбачено, що процесуальні витрати складаються із: 1) витрат на правову допомогу; 2) витрат, пов'язаних із прибуттям до місця досудового розслідування або судового провадження; 3) витрат, пов'язаних із залученням потерпілих, свідків, спеціалістів, перекладачів та експертів; 4) витрат, пов'язаних із зберіганням і пересиланням речей і документів. Отже, в наведеній статті встановлено види процесуальних витрат.

За результатами дослідження наведеного кримінального процесуального інституту шляхом виокремлення сутнісних характеристик з його смислової плюралістичності в доктрині було сформовано та запропоновано низку визначень. Так, на думку О. Капліної, процесуальні витрати – це передбачені кримінальним процесуальним законом затрати, пов'язані зі здійсненням кримінального провадження, що несе держава або особи, які залучаються до участі у кримінальному провадженні, та які стягуються у разі ухвалення обвинувального вироку з обвинуваченого на користь держави, та/або на користь потерпілого, або компенсуються потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом для компенсації шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. Зрозуміло, уточнює професорка, що витрати держави на здійснення кримінального провадження значно більші, ніж ті процесуальні витрати, що стягуються з обвинуваченого [2, с. 174]. Н. Поліщак розглядає процесуальні витрати як передбачені кримінальним процесуальним законодавством затрати, пов'язані зі здійсненням кримінального провадження, понесені органами досудового розслідування, прокуратури і суду та іншими учасниками кримінального провадження, які підлягають відшкодуванню за рахунок коштів державного бюджету або стягуються з осіб, визнаних винними у вчиненні кримінального правопорушення, за рішенням суду [3, с. 11]. Ґрунтуючись на аналізі чинного кримінального процесуального законодавства України, окремих зарубіжних країн, а також наукових позиціях щодо розуміння поняття процесуальних витрат, В. Дрозд пише, що судові витрати слід розглядати у двох значеннях: 1) у широкому розумінні – як сукупність усіх затрат, понесених у зв'язку з протидією злочинності, розслідуванням суспільно небезпечних діянь та організацією кримінального судочинства; 2) у вузькому розумінні – як витрати, пов'язані зі здійсненням кримінального судочинства на певному його етапі або залученням окремого суб'єкта [4, с. 304]. Найповнішим, як видається, є визначення, що процесуальні витрати – це передбачені законом або іншим нормативним актом витрати, пов'язані зі здійсненням кримінального провадження. Вони поділяються на такі групи: 1) витрати, які учасник кримінального провадження несе са-

мостійно та 2) витрати, які здійснюються за рахунок Державного бюджету України [5, с. 188].

У аспекті розгляду питання про стягнення саме з обвинуваченого процесуальних витрат у разі закриття щодо нього кримінального провадження судом за ст. 49 КК України або за іншою підставою важливо зупинитися на підставах закриття кримінального провадження. Закриття кримінального провадження на стадії досудового розслідування здійснюється за наявності хоча б однієї з підстав, вичерпний перелік яких міститься у ч. 1 ст. 284 КПК.

У науці кримінального процесу існують різні підходи щодо класифікації підстави закриття кримінального провадження. Х. Павич пропонує поділяти підстави закриття кримінального провадження на матеріальні та процесуальні. До матеріальних підстав належать: встановлена відсутність події кримінального правопорушення; встановлена відсутність у діянні складу кримінального правопорушення; набрання чинності закону, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою, а також досягнення податкового компромісу у справах про кримінальні правопорушення, передбачені статтею 212 Кримінального кодексу України, відповідно до підрозділу 9-2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України. До процесуальних підстав належать: смерть підозрюваного, обвинуваченого, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого, існує вирок по тому самому обвинуваченому, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченому; потерпілий відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення; стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу; не встановлені достатні докази для доведення винуватості особи у суді і вичерпані можливості їх отримати [6, с. 134–135]. Відзначимо, що натепер підстава «набрання чинності закону, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою» визнана неконституційною, а підстава «смерть підозрюваного, обвинуваченого, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого», переформульована у КПК України як «помер підозрюваний, обвинувачений, особа, стосовно якої зібрано досить доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого».

За критерієм юридичних наслідків закриття провадження, що настають для підозрюваного, підстави можуть бути згруповані у два блоки: 1) реабілітуючі; 2) нереабілітуючі. Реабілітуючі підстави для закриття кримінального провадження – це ті, які свідчать про повну невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, тягнуть зняття з неї всіх підозр, а також породжують право на відшкодування шкоди, завданої незаконним кримінальним переслідуванням [5, с. 372–373, 374, 376]. Своєю чергою нереабілітуючі підстави означають, що стосовно особи зібрано досить доказів, які підтверджують вчинення нею кримінального правопорушення, однак через певні обставини подальше провадження виключається [7, с. 285]. Слід зауважити, що поділ підстав закриття кримінального провадження на реабілітуючі та нереабілітуючі є доктринальним, що ґрунтується на системному аналізі від-

повідних положень КПК, оскільки сам цей документ не містить нормативного закріплення.

Кримінальне провадження закривається судом стосовно обвинуваченого у випадках, визначених ч. 2 ст. 284 КПК.

Зі статей КПК України, які регламентують процесуальні витрати, лише у ст. 124 ідеться про те, що у разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь потерпілого всі здійснені ним документально підтверджені процесуальні витрати. За відсутності в обвинуваченого коштів, достатніх для відшкодування зазначених витрат, вони компенсуються потерпілому за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом для компенсації шкоди, завданої кримінальним правопорушенням. У разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтверджені витрати на залучення експерта. Якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції, не приймаючи рішення про новий судовий розгляд, змінить судові рішення або ухвалить нове, він відповідно змінює розподіл процесуальних витрат.

Судова варіативність застосування наведених положень статті 124 КПК України, яка мала місце і детально описана в ухвалі ККС ВС від 28 жовтня 2021 року [8], зумовлює необхідність звернутися до такого складника верховенства права, як юридична визначеність. Принцип юридичної визначеності є істотно важливим для питання довіри до судової системи та верховенства права. Він є істотно важливим також і для плідності бізнесової діяльності з тим, щоб генерувати розвиток та економічний поступ. Аби досягти цієї довіри, держава повинна зробити текст закону (the law) легко доступним. Вона також зобов'язана дотримуватись законів (the laws), які запровадила, і *застосовувати їх у передбачуваний спосіб та з логічною послідовністю*. Передбачуваність означає, що закон має бути за можливості проголошений наперед – до його застосування, *та має бути передбачуваним щодо його наслідків: він має бути сформульований з достатньою мірою чіткості, аби особа мала можливість скерувати свою поведінку* [9, п. 44]. Позаяк судові рішення можуть установлювати, розвивати й прояснювати приписи права, їх доступність є складником юридичної визначеності. Обмеження щодо цього можуть бути виправданими, якщо їхньою метою є захист прав особи, приміром, прав неповнолітніх у кримінальних справах [10, п. 57].

У контексті проблеми застосування норми статті 124 КПК слід з'ясувати її правову природу викладених у ній правових приписів. У загальній теорії права зазначається, що залежно від того, яку функцію вони виконують у регулюванні суспільних відносин, нормативні приписи права можна поділити на дві великі групи. Одна з них стосується поведінки суб'єктів правовідносин безпосередньо, тому вони називаються типовими нормативними приписами (регулятивними та охоронними). За допомогою регулятивних приписів здійснюється регламентація суспільних відносин, забезпечується передбачуваність поведінки суб'єктів шляхом визначення їхніх прав і обов'язків, встановлення процедури їх реалізації та закріплення життєвих обставин (юридичних фактів), які тягнуть юридичні наслідки [11, с. 209]. Отже, положення статті 124 КПК України за своєю правовою природою є нормою права, нормативні приписи якої є регулятивними, а саме ними визначається (встановлюється) обов'язок обвинуваченого відшкодувати потерпілому процесуальні

витрати лише у разі ухвалення обвинувального вироку та встановлено судову процедуру реалізації такого обов'язку.

Разом із тим наведе дозволяє стверджувати, що зазначені приписи являють собою правову підставу обмеження прав обвинуваченого шляхом втручання у його право на мирне володіння своєю власністю, що підпадає під дію статті 1 (Захист власності) Протоколу Першого до Конвенції з урахуванням релевантної практики ЄСПЛ. Сам Страсбурзький суд наголошував на тому, що його юрисдикція щодо перевірки того, чи було національне законодавство правильно розтлумачене та застосоване, є обмеженою, і його функція полягає не в тому, щоб замінити національні суди. Навпаки, його роль полягає у забезпеченні того, щоб рішення цих судів не були свавільними або явно необґрунтованими (Anheuser-Busch Inc. v. Portugal [ВІ], § 83). Держава може бути притягнута до відповідальності за збитки, викликані такими рішеннями, лише якщо рішення суду не відповідають національному законодавству або якщо вони є неправильними внаслідок свавілля або явної необґрунтованості, що суперечить статті 1 Протоколу No. 1, або якщо особа була свавільно та несправедливо позбавлена власності на користь іншої особи (Bramelid and Malmstrom v. Sweden, Commission decision, pp. 82–83; Dabic v. The former Yugoslav Republic of Macedonia (ухв.); Vulakh and Others v. Russia, § 44) [12, п. 75].

Існувала судова практика щодо покладення на обвинуваченого обов'язків з відшкодування державі процесуальних витрат і у випадках постановляння ухвал про закриття кримінального провадження внаслідок звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності [8], тому слід навести аргументи стосовно результатів судового тлумачення нормативних приписів частини першої статті 124 КПК України за обсягом.

У теорії права залежно від співвідношення між текстом правового акта і змістом, сутністю, сенсом юридичного правила, що виведене інтерпретатором у результаті тлумачення (з'ясування змісту) цього тексту, виокремлюють три види тлумачення (з'ясування) за обсягом його результату (буквальне, розширене, звужене). Розширеним тлумаченням вважається у випадку, коли зміст юридичного правила, введеного в результаті його інтерпретації, виявляється ширшим, ніж буквальний зміст правового акта. Водночас таке тлумачення є неприпустимим щодо положень, які містять підстави обмеження прав людини, визначають обсяг компетенції органів публічної влади та їх посадових осіб (з огляду на ч. 2 ст. 19 Конституції України) [11, с. 434, 435].

Таким чином, судова практика, якою передбачається покладення на обвинуваченого обов'язків з відшкодування на користь держави процесуальних витрат й у випадках постановляння ухвал про закриття кримінального провадження внаслідок звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності, вочевидь свідчить про застосування судами саме розширеного тлумачення, що в такій ситуації є хибним та фактично призводить до покладення на особу кримінальних процесуальних обов'язків, які не встановлені законом. Про те, що, оскільки законодавець не передбачив можливості стягнення кримінальних процесуальних витрат у разі закриття кримінального провадження, зокрема, й у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, що ініціюється на стадії досудового розслідування, кримінальні процесуальні витрати в цих випадках

залишаються віднесеними на рахунок держави, пишуть О. Капліна та С. Шаренко [13, с. 399].

Відзначимо, що у доктрині є думка, що «наявність підстав для закриття кримінального провадження у цьому разі не свідчить про відсутність вини обвинуваченого, а навпаки, лише констатує те, що особа є винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, а тому є всі правові підстави для стягнення з такої особи процесуальних витрат. Саме так ці питання вирішуються в чинному КПК України. Згідно з ч. 1 ст. 126 КПК України суд вирішує питання щодо процесуальних витрат у вирокі суду або ухвалою» [3, с. 171]. Разом із тим з наведених вище підстав з нею погодитися неможливо. Посилання ж на ухвалу у ст. 126 КПК пов'язане із ситуаціями розподілу витрат у стадіях перегляду судових рішень.

Отже, в КПК України відсутній механізм стягнення з особи процесуальних витрат у разі закриття щодо неї кримінального провадження на стадії досудового розслідування та у разі закриття кримінального провадження судом щодо обвинуваченого. Відзначимо, що є пропозиції для захисту прав і законних інтересів потерпілого та держави, а ч. 2 ст. 124 КПК України викласти у такій редакції: «У разі ухвалення обвинувального вироку або закриття кримінального провадження за нереабілітуючими обставинами (про закриття кримінального провадження за нереабілітуючими обставинами буде зазначено далі) суд стягне з обвинуваченого на користь держави документальні підтверджені процесуальні витрати» у сукупності дозволять розширити види процесуальних витрат, поглиблять гарантії компенсації понесених державою та потерпілим витрат і можуть сприяти більш активній

участі потерпілого у кримінальному провадженні» [14, с. 261]. Інша пропозиція полягає у тому, щоб викласти ч. 1 ст. 126 КПК у такій редакції: «Суд вирішує питання про процесуальні витрати, постановляючи вирок або ухвалу про звільнення особи від кримінальної відповідальності»; додати окремими пунктами до ч. 1 ст. 287 «Клопотання прокурора про звільнення від кримінальної відповідальності» та до ч. 1 ст. 372 «Зміст ухвали» КПК вказівку на необхідність зазначення розміру процесуальних витрат, які мають бути стягнуті з підозрюваного, кримінальне провадження щодо якого закривається судом за клопотанням прокурора [13, с. 399–400]. Вважаємо, що це питання має бути вирішене саме на користь розширення сфери застосування процесуальних витрат у разі закриття кримінального провадження за нереабілітуючими підставами у суді, а сам поділ таких підстав на реабілітуючі та нереабілітуючі також повинен посісти своє місце у КПК України.

Висновки. За чинним нормативним кримінально-процесуальним регулюванням не підлягають стягненню у кримінальному провадженні з особи процесуальні витрати у разі закриття щодо неї кримінального провадження, незалежно від того, про які судові витрати йдеться (на користь держави, потерпілого чи інших учасників кримінального провадження, пов'язані із залученням експерта тощо), у разі закриття кримінального провадження внаслідок звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Проте це питання може бути вирішене шляхом внесення змін та доповнень до ст. 124 КПК України, і у такому разі таке стягнення матиме характер кримінально-процесуальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Постанова ОП ККС ВС від 12 вересня 2022 року, справа № 203/241/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106315603>.
2. Капліна О.В. Проблеми визначення та розподілу процесуальних витрат у кримінальному провадженні. Проблеми законності. 2019. Вип. 144. С. 170–178. DOI: 10.21564/2414-990x.144.155593.
3. Поліщак Н.І. Процесуальні витрати у кримінальному провадженні України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2017. 211 с.
4. Дрозд В. Окремі аспекти регламентації інституту процесуальних витрат за Кримінально-процесуальним кодексом України 2012 року. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 304–308. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.53>.
5. Кримінальний процес : підручник / О. Капліна, О. Шило, В. Трофименко та ін. ; За заг. ред. О. Капліної, О. Шило. Харків : Право, 2018. 584 с.
6. Павич Х.М. Закриття кримінального провадження судом першої інстанції : дис. ... канд. юрид. наук, спец. : 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Львів, 2018. 291 с.
7. Капліна О. Закриття кримінального провадження. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 19: Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура / редкол.: В. Нор (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. Корсецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2020. С. 284–286.
8. Ухвала ККС ВС від 28 жовтня 2021 року, справа № 477/426/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100817268>.
9. Доповідь «Верховенство права», схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року). URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2011_003_rev_2011_04_04.pdf.
10. «Мірило правовладдя», затверджене на 106-му пленарному засіданні Венеційської Комісії (Венеція, 11–12 березня 2016 р.). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr).
11. Загальна теорія права : підручник / О.В. Петришин, Д.В. Лук'янов, С.І. Максимов, В.С. Смородинський та ін. ; за ред. О.В. Петришина. Харків : Право, 2021. 568 с.
12. Посібник за статтею 1 Протоколу № 1 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Захист власності. 2019. URL: <https://www.echr.com.ua/publication/zaxist-vlasnosti-posibnik-zi-st-1-protokolu-1/>.
13. Капліна О.В., Шаренко С.Л. Проблеми розподілу процесуальних витрат у разі звільнення особи від кримінальної відповідальності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Серія «Право». Випуск 69. С. 391–401. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.66>.
14. Компанець Є.М. Роздуми про необхідність розширення процесуальних витрат у кримінальному провадженні. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 5. С. 258–262. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/60>.

References

1. Postanova OP KKS VS vid 12 veresnia 2022 roku, sprava № 203/241/17 [Resolution of the JC of the CCC of the Supreme Court of September 12, 2022, case № 203/241/17]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106315603>.
2. Kaplina, O.V. (2019). Problemy vyznachennia ta rozpodilu protsesualnykh vytrat u kryminalnomu provadzhenni [Problems of determining and distribution of procedural costs in criminal proceedings]. *Problemy zakonnosti*. 2019. Vyp. 144. S. 170–178. DOI: 10.21564/2414-990x.144.155593.
3. Polishchak, N.I. (2017). Protseualni vytraty u kryminalnomu provadzhenni Ukrainy [Procedural costs in criminal proceedings of Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Lviv. 211 s.
4. Drozd, V. (2020). Okremi aspekty rehlamentatsii instytutu protsesualnykh vytrat za Kryminalno-protseualnym kodeksom Ukrainy 2012 roku [Certain aspects of the regulation of the institution of procedural costs according to the Criminal Procedure Code of Ukraine of 2012]. *Pidpriumnystvo, hospodarstvo i pravo*. № 5. S. 304–308. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.53>.
5. Kaplina, O., Shylo, O., Trofymenko, V. and others (2018). Kryminalnyi protses [Criminal procedure]: pidruchnyk / Za zah. red. O. Kaplinoi, O. Shylo. Kharkiv: Pravo. 584 s.
6. Pavych, Kh.M. (2018) Zakryttia kryminalnoho provadzhennia sudom pershoi instantsii [Closure of criminal proceedings by the court of first instance]: dys. ... kand. yuryd. nauk, spets.: 12.00.09 “Kryminalnyi protses ta kryminalistyka; sudova ekspertyza; operatyvno-rozshukova diialnist”. Lviv. 291 s.
7. Kaplina, O. (2020). Zakryttia kryminalnoho provadzhennia [Closure of criminal proceedings]. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. T. 19: Kryminalnyi protses, sudoustrii, prokuratura ta advokatura / redkol.: V. Nor (holova) ta in.; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy; In-t derzhavy i prava im. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho. S. 284–286.
8. Ukhvala KKS VS vid 28 zhovtnia 2021 roku, sprava № 477/426/17 [Resolution of the CCC of the Supreme Court of October 28, 2021, case № 477/426/17]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100817268>.
9. Dopovid “Verkhovenstvo prava” [Rule of Law], skhvalena Venetsiiskoiu Komisiieiu na 86-mu plenarnomu zasidanni (Venetsiia, 25–26 bereznia 2011 roku). Retrieved from: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CDL_AD_2011_003_rev_2011_04_04.pdf.
10. “Mirylo pravovladdia” [Rule of law checklist] zatverdzheno na 106-mu plenarnomu zasidanni Venetsiiskoi Komisii (Venetsiia, 11–12 bereznia 2016 r.). Retrieved from: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr).
11. Petryshyn, O.V., Lukianov, D.V., Maksymov, S.I., Smorodynskyi, V.S. and others (2021). Zahalna teoriia prava [General theory of law]: pidruchnyk; / za red. O.V. Petryshyna. Kharkiv: Pravo. 568 s.
12. Posibnyk za statteiu 1 Protokolu № 1 Konventsii pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod. Zakhyst vlasnosti [Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights. Protection of property]. 2019. Retrieved from: <https://www.echr.com.ua/publication/zaxist-vlasnosti-posibnik-zi-st-1-protokolu-1/>.
13. Kaplina, O., Sharenko, S. (2022). Problemy rozpodilu protsesualnykh vytrat pry zvilnenni osoby vid kryminalnoi vidpovidalnosti [Problems of distribution of procedural expenses when dismissing a person from criminal responsibility]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Seriiia “Pravo”. Vypusk 69. S. 391–401. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.69.66>.
14. Kompanets, Ye.M. (2021). Rozdumy pro neobkhdnist rozshyrennia protsesualnykh vytrat u kryminalnomu provadzhenni [Reflections on necessity of expanding the types of procedural costs in criminal proceedings]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 5. S. 258–262. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/60>.

Drozdov Oleksandr

Doctor of Law, Professor

*(Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1364-1272>**Hloviuk Iryna**

Doctor of Law, Professor

*(Lviv State University of Internal Affairs, Lviv)*ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5685-3702>

EXEMPTION FROM CRIMINAL LIABILITY FOR ART. 49 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE: THE ISSUE OF JUDICIAL EXPENSES

The article is devoted to the study of the problem of recovery from the accused procedural expenses in case of closure of criminal proceedings due to dismissal of the person from criminal responsibility in connection with the end of the period of time. The existing court practice opposite interpreted the issue of recovery of court expenses in such a situation, so this issue was considered by the Joint Chamber of the Cassation Criminal Court as part of the Supreme Court. The article gives arguments in support of the judicial conclusion in this case, including the argument that the judicial practice, which provides for the imposition on the accused of compensation for procedural expenses in favor of the state and in cases of the decision to close criminal proceedings as a result of the dismissal of the person from criminal responsibility in connection

with the end of the period of time, apparently testifies to the application of the courts of the extended interpretation, which in this situation is false.

It is concluded that under the current legal criminal procedural regulation, the procedural expenses in case of closure of criminal proceedings against the person, regardless of what the court expenses are (in favor of the state, the victim or other participants of criminal proceedings, connected with the involvement of an expert, etc.), are not subject to criminal proceedings in case of closing criminal proceedings due to dismissal of the person from criminal responsibility in connection with the end of the period of time of the old.

It is argued that the attributes of Article 124 the Criminal Procedure Code of Ukraine provides a legal basis for the limitation of the rights of the accused by interference in his right to peaceful possession of his property, which is subject to Article 1 (protection of property) of the Protocol of the first to the Convention on the Protection of Human Rights and fundamental freedoms. It is emphasized that this issue can be resolved by making changes and additions to the Art. 124 of Criminal Procedure Code of Ukraine, and in this case such penalty will be the nature of criminal procedural liability.

Key words: *exemption from criminal liability, limitation period, suspect, accused, ruling, court expenses, involvement of an expert.*